

УДК 159.923.33:130.2:1(091)

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2026-1\(53\)-1942-1952](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2026-1(53)-1942-1952)

Мельник Людмила Миколаївна кандидат політичних наук, доцент, завідувач кафедри філософських та політичних наук, соціально-гуманітарного факультету Білоцерківський національний аграрний університет, м. Біла Церква, <https://orcid.org/0000-0002-1299-5610>

Пасічник Наталія Сергіївна кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри філософських та політичних наук, Білоцерківський національний аграрний університет, м. Біла Церква, <https://orcid.org/0009-0007-1694-9906>

Ярмола Олександр Володимирович кандидат філософських наук, доцент кафедри філософських та політичних наук, Білоцерківський національний аграрний університет, м. Біла Церква, <https://orcid.org/0000-0003-0972-178X>

ЛОГІКА ЕВОЛЮЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ АРХЕТИПІВ: ПСИХОЛОГО-ІСТОРІОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ УКРАЇНСЬКОЇ ТА РОСІЙСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ

Анотація. Пропонована наукова стаття присвячена порівняльному історико-психологічному аналізу еволюції національних архетипів української та російської ідентичностей у контексті глобалізаційних трансформацій та сучасної російсько-української війни, що надає стратегічного значення дослідженню структурних елементів національної стійкості. Авторки здійснюють спробу деміфологізувати уявлення, які використовувалися як інструменти ідеологічної експансії, та чітко артикулювання самобутньої психологічної основи української нації.

Дослідження базується на фундаментальній психологічній та соціальній дихотомії, вперше сформульованій Миколою Костомаровим у праці «Дві руські народності»: протистоянні «особистого начала» (культ індивідуальної свободи та самоуправління) в українців проти «громадного начала» (культ централізованої покорності та колективізму) у росіян.

Аналіз еволюції цих начал простежується через ключові національні архетипи. Український архетип козака втілює ідеал самостійної волі та горизонтальної самоорганізації, що історично тяжіє до договірних, демократичних форм влади та локальної осілості (культ «своєї землі», підтверджений Д. Чижевським). Натомість, російський архетип богатиря символізує службу центральній владі та підпорядкування індивідуальної волі державній місії експансії.

У статті зазначається, що нездатність українців до стійкої політичної єдності (критика «роз'єднання» Костомаровим та «нестримної волі» П. Кулішем) була платою за збереження цього вільного духу. У той час як російська свідомість культивувала авторитаризм та територіальне панування.

Авторки статті акцентують увагу на тому, що сучасна війна є прямим зіткненням цих цивілізаційних кодів: «українського модерну» (цінності свободи та конкретної реальності) проти «російської архаїки» (цінності покори та імперської міфології). Український опір є екзистенційною боротьбою за індивідуальну суб'єктність та право на власний простір.

Методологічне значення дослідження полягає у забезпеченні наукового інструментарію для самопізнання та формування консолідованої національної свідомості. Зіставлення історично закріплених ментальних відмінностей дає змогу не лише чітко артикулювати унікальність українського шляху, але й підвищити стійкість нації перед ідеологічними маніпуляціями та спробами зовнішнього впливу. Виявлення глибинних архетипів підтверджує неминучість конфлікту через несумісність базових ціннісних орієнтацій ідентичностей.

Ключові слова: архетип, М. Костомаров, «особисте начало», «громадне начало», український герой, дихотомія

Melnyk Lyudmyla Mykolaivna PHD (Political Sciences), Associate Professor, Head of the Department of Philosophical and Political Sciences, Social and Humanities Faculty of Bila Tserkva National Agrarian University, Bila Tserkva, <https://orcid.org/0000-0002-1299-5610>

Pasichnyk Nataliia PhD in History, Associate Professor, Associate Professor of the Philosophical and Political Sciences Department, Bila Tserkva National Agrarian University, Bila Tserkva, <https://orcid.org/0009-0007-1694-9906>

Yarmola Oleksandr Volodymyrovych Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor of the Department of Philosophical and Political Sciences, Bila Tserkva National Agrarian University, Bila Tserkva, <https://orcid.org/0000-0003-0972-178X>

THE LOGIC OF THE EVOLUTION OF NATIONAL ARCHETYPES: PSYCHOLOGICAL AND HISTORIOSOPHICAL ANALYSIS OF UKRAINIAN AND RUSSIAN IDENTITIES

Abstract. The proposed academic article is dedicated to a comparative historical and psychological analysis of the evolution of national archetypes in Ukrainian and Russian identities within the context of global transformations and the ongoing Russian-Ukrainian war. This analysis imparts strategic significance to the study of the structural elements of national resilience. The authors attempt to demythologize

perceptions that have been used as instruments of ideological expansion and to clearly articulate the unique psychological foundation of the Ukrainian nation.

The research is based on the fundamental psychological and social dichotomy first formulated by Mykola Kostomarov in his work "Two Russian Nationalities": the confrontation between the "personal principle" (*«особисте начало»* – the cult of individual freedom and self-governance) in Ukrainians against the "communal principle" (*«громаднє начало»* – the cult of centralized submission and collectivism) in Russians. The evolution of these principles is traced through key national archetypes. The Ukrainian Kozak archetype embodies the ideal of independent will and horizontal self-organization, historically leaning towards contractual, democratic forms of government and local rootedness (the cult of the "own land," confirmed by D. Chyzhevsky). In contrast, the Russian Bogatyr archetype symbolizes service to the central authority and the subordination of individual will to the state mission of expansion. The article notes that the inability of Ukrainians to achieve stable political unity (criticized by Kostomarov as "disunity" and by P. Kulish as "unbridled will") was the price paid for preserving this free spirit. Meanwhile, the Russian consciousness cultivated authoritarianism and territorial dominance.

The authors emphasize that the current war is a direct clash of these civilizational codes: "Ukrainian modernity" (values of freedom and concrete reality) against "Russian archaism" (values of submission and imperial mythology). Ukrainian resistance is an existential struggle for individual subjectivity and the right to one's own space.

The methodological significance of the research lies in providing scientific tools for self-awareness and the formation of a consolidated national consciousness. The juxtaposition of historically entrenched mental differences allows not only for the clear articulation of the uniqueness of the Ukrainian path but also for increasing the nation's resilience against ideological manipulation and attempts at external influence. The identification of deep-seated archetypes confirms the inevitability of conflict due to the incompatibility of the basic value orientations of these identities.

Keywords: archetype, M. Kostomarov, "personal principle," "communal principle," Ukrainian Hero, dichotomy.

У період глобалізаційних трансформацій та російсько-української війни, детальний аналіз базових архетипів набуває стратегічного значення для гарантування національної стійкості та інформаційної безпеки нашої держави. Порівняльний історико-психологічний аналіз дає змогу деміфологізувати уявлення, що використовувалися як інструменти зовнішнього впливу та ідеологічної експансії, й чітко артикулювати самобутню психологічну основу української нації. Актуальність цього дослідження зумовлена першочерговою важливістю глибокого пізнання структурних елементів національної ідентичності у сучасних суспільно-політичних умовах. Національна ідентичність є фундаментальною основою для забезпечення державності та соціальної консолідації.

Національна ідентичність є динамічною та багатошаровою конструкцією, що формується під впливом історичних подій, геополітичних обставин та культурних традицій. Її глибинний рівень представлений національними архетипами — універсальними, колективно успадкованими моделями сприйняття та поведінки, що визначають особливості світогляду нації. Дослідження цих архетипів є ключовим для розуміння як самоусвідомлення народу, так і його стратегічної поведінки на міжнародній арені. В контексті Східної Європи, особливий інтерес становить порівняльний аналіз архетипних структур української та російської ідентичностей. Вони розвивалися в тісному, але часто конфліктному, цивілізаційному полі. Географічна близькість та тривала політична залежність призвели до формування певних спільних рис, проте фундаментальні розбіжності у ставленні до свободи, держави, індивідуалізму та колективізму є вирішальними для пояснення сучасного протистояння.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Порівняльний історико-психологічний аналіз, започаткований М. Костомаровим, був продовжений та поглиблений у працях низки українських та західних істориків, філософів та політологів. Зокрема, В'ячеслав Липинський підтвердив зв'язок українського «особистого начала» з територіальністю та намагався подолати «роз'єднання» М. Костомарова через ідею здорового консерватизму. Так, Сергій Плохій досліджував історичні причини постійної боротьби Росії за контроль над Україною як ключем до імперського статусу. Оксана Забужко аналізувала культурні механізми придушення української індивідуальності та творчої волі російським імперським дискурсом тощо. Загалом, сучасна наукова думка продовжує розвивати дихотомію М. Костомарова.

Метою статті є здійснення порівняльного історико-психологічного аналізу еволюції національних архетипів (до прикладу, архетипів влади, героя, спільноти) у генезі української та російської ідентичностей.

Виклад основного матеріалу. Вперше у вітчизняній думці чітко артикулював фундаментальну психологічну та соціальну дихотомію між українською та російською народностями Микола Костомаров у науковій розвідці «Дві руські народності». Ця дихотомія ґрунтується на виборі історичного та ментального пріоритету: громадного (колективного) або особистого (індивідуального) начала.

Микола Костомаров вибудовував свою історіософську концепцію на засаді глибокого переконання, що вивчення унікальних особливостей існування будь-якої нації, а також її історично сформованих традицій організації суспільного життя, є не просто академічним завданням, а методологічним ключем до розуміння її потенціалу, шляхів розвитку та ефективної побудови її майбутнього.

У своїй філософії мислитель відводив центральне місце ідеї єдиного народного духу, який він розглядав як першооснову буття нації. Народне життя у всій його багатогранності - від побутових звичаїв до державотворчих прагнень - є, за М. Костомаровим, безпосереднім виявом цього внутрішнього, незмінного

духу. Саме тому науковець надавав виняткового значення культурним феноменам як дзеркалу національної психіки. Зокрема, народна поезія, фольклор, думи та пісні розумілися ним не як прості естетичні чи побутові твори, а як кристалізація та найчистіше вираження колективного національного духу. Через їхнє вивчення можна розшифрувати глибинні архетипи та прагнення народу.

М. Костомаров став одним із перших українських дослідників-демократів, який здійснив рішучий світоглядний поворот: він сакралізував народні маси, побачивши в них не просто об'єкт історичних подій, а суб'єкт історії. Філософ визначив, що саме народні маси є тією духовною і суспільною силою, яка спроможна рухати національний поступ та забезпечувати неперервність історичного процесу, що було новаторською тезою для його часу.

Згідно з Я. Козачком, дослідження «Дві руські народності» - одна з перших серйозних українознавчих праць, у якій на психологічному, історичному, фольклорному, етнографічному, релігійному матеріалі визначалися етногенні риси українців і росіян, розкривалися історично сформовані відмінності між їх національними характерами. Через зіставлення, аналогії, вчений виявив національні, самобутні, домінантні для кожного народу первні в системі історично зумовлених його поглядів, переконань, ідеалів, світорозуміння, побуту і звичаїв [3].

Підкреслимо, що у вище згаданій праці М. Костомаров використовує терміни південноруси для позначення українського народу та великоруси для росіян. Він наголошує, що розбіжності між цими двома етносами помітні у зовнішніх ознаках і проявах, які, проте, є лише відображенням глибинних, прихованих процесів та сутнісних відмінностей, закладених у народній душі (ментальності).

Для південнорусів, на відміну від великорусів, за М. Костомаровим характерно:

1. Перевага особистої свободи над общинністю; на противагу цьому для – росіян характерним є експансіонізм, перевага общини, обмеження індивідуальної свободи.

2. Переважання духовного над матеріальним; протилежність цьому – матеріалізм росіян і практичний розум, який проявляється у сфері ідей намаганням перевести ідею владарювання в життя. Українському ж народові притаманний ідеалізм, що виявляється у в більшій релігійності, любові до природи.

Фундаментальна психологічна відмінність між двома націями була поглиблена ідеями Володимира Антоновича у його праці «Три національні типи народні», де він спробував вивести ментальні особливості з різної чутливості нервової системи народів. Мислитель класифікував українців як меланхоліків: «Русини теж дуже чулі до вражень; але реакція у них прокидається після довгого переходу за роздрозненням» [1]. Цей меланхолізм зумовлює їхню «сумирність, гумор і нещирість», а ліризм відбивається навіть у «люб'язностях». Натомість,

росіяни визначені як флегматики: «нервова система москалів не вельми чула, а через те і реакція до вражень околишніх невелика і безсила». Ця мала чулість є, за В. Антоновичем, джерелом їхньої «грубіянськості» та «непоштивості»: він «не вважає на те, щоб там когось не зачепити, не образити» [1]. Таким чином, мислитель надав психофізіологічне обґрунтування культу сили (для збудження флегматика потрібне «дуже здорове» враження) у «громадному началі» та глибині чуття в «особистому началі» українців» [1].

Відповідно, такі відмінні риси національних характерів цих двох народностей, спричинили різне ставлення до політичної форми здійснення влади. М. Костомаров визначав домінанту великоруської ідентичності як громадний початок. Це означає, що суспільний ідеал та психологічний комфорт великорусів орієнтовані на збереження централізованої, єдиної держави (громади) за будь-яку ціну. Громадний початок означає, що суспільний ідеал та психологічний комфорт великорусів (росіян) орієнтовані на збереження централізованої, єдиної держави (громади) за будь-яку ціну. Так, влада у цій моделі сакралізована і необмежена. Народ, за М. Костомаровим, схильний до самопожертви заради величі та збереження центрального державного апарату. Великорус «любить державу, любить бути керованим, любить покорятися єдиній волі». Це створює архетипну готовність до ієрархії, авторитаризму та патерналізму, де індивід свідомо підпорядковує свою волю колективним інтересам, які персоніфіковані у фігурі правителя. Цей архетип знайшов своє історичне втілення у Московській державі та Російській імперії, де інститути (до прикладу, община, «Рускій мір») були створені для мінімізації індивідуальної свободи та забезпечення тотального контролю.

«Старі Слов'янські уявлення про суспільний лад визнавали за джерело загальної народної правди волю народу, вирок віча, із якого б то не складався народ, як би не збиралось це віче, дивлячись на умови; ці умови то розширювали, то звужували коло учасників у справах, то надавали вічу значення всенародних зборів, то обмежували його юрбою випадкових щасливців у грі на громадському полі. При цьому давно уже виникла й вкоренилась в розумінні ідея князя-правителя, третейського судді, встановителя порядку, охоронця від зовнішніх і внутрішніх чвар; між вічовим і княжим початком саме собою повинна була виникнути суперечність, однак ця суперечність уклалася і примирялася під покликанням народної волі віча під правом князя... Князь був необхідний, але князь обирався і міг бути вигнаний, якщо не задовольняв тим потребам народу, для яких був потрібний або зловживав своєю владою... На сході, навпаки, особиста свобода звужувалась і, нарешті, знищилася» [3], - як бачимо що ці два народи, хоч і мають спільне етнографічне коріння, від самого початку обрали різні психологічні вектори розвитку. М. Костомаров стверджував, що на протигагу від росіян, в українській народності домінує особистий початок - культ індивідуальної волі, свободи та самостійності. Український ідеал не спрямований на створення жорсткої централізованої системи. Натомість, він

тяжіє до самоуправління та демократичних, договірних форм влади. Індивід прагне захисту своїх прав та волі від зовнішнього втручання.

Звідси виникає архетип Козака, який є не просто воїном, а вільною людиною, яка бере участь у прийнятті рішень (Козацька Рада) і може вільно обирати свого отамана чи то гетьмана. Цей архетип яскраво проявився у феномені Запорізької Січі та Гетьманщини. Нездатність українців до стійкої політичної єдності (що М. Костомаров критично називав «роз'єднанням») була, за його логікою, платою за збереження цього особистого, вільного духу.

Вказана дихотомія начала знаходить своє найяскравіше втілення у порівнянні національних архетипів Героя, що дає змогу виявити глибинну різницю в ціннісних орієнтаціях двох народностей: пріоритет індивідуальної свободи в українців проти пріоритету державної місії у великоросів.

Український Герой, втілений в образі Козака, є прямим наслідком домінанти «особистого начала». Як зазначав Пантелеймон Куліш у своїх історичних творах, справжній козак - це «людина чину», яка вийшла з-під контролю держави. Його героїзм полягає не стільки в підпорядкуванні наказу, скільки у самостійному виборі боротьби **за віру і волю** (*виділення наше – Л.М., Н.П.*). Козак є бунтарем проти будь-якої несправедливої централізованої влади. Цей Герой-Козак є символом незламності та самоорганізації, що закладає в національний менталітет ідею про те, що нація здатна оборонятися автономно.

Зазначимо, що смерть за волю у козацтві є вищою цінністю, ніж життя у неволі. Психологічна роль Героя-Козака полягає в тому, що він є символом незламності та самоорганізації, що закладає в національний менталітет ідею про те, що нація здатна існувати й оборонятися автономно, без жорсткого контролю з центру. Це підтверджує і національна балада, оскільки українські думи та балади оспівують переважно особисті подвиги, драматичні долі (наприклад, Маруся Богуславка), чи бунт проти гнобителів, підкреслюючи індивідуальну відповідальність і честь.

Саме цей архетип Козака та культ особистої волі був поглиблено осмислений Пантелеймоном Кулішем. Як бачимо з аналізу наукової розвідки М. Костомарова «Дві руські народності», в яких він ідеалізує «особисте начало» як основу свободи, то П. Куліш, особливо у своєму романі «Чорна рада» (1857), корегував цю романтичну візію, додаючи до неї елемент і національної трагедії.

П. Куліш підтверджував, що архетип Козака є втіленням свободи, але водночас показував, що нездатність українців перетворити цю «волю» на «політичну дисципліну» веде до саморуйнування. Виходячи із аналізу листів та пізньої публіцистики мислителя, робимо висновок, що П. Куліш вважав, що вічне прагнення до індивідуальної, нестримної волі стало певною перешкодою на шляху до створення міцної української держави.

П. Куліш у творі «Чорна рада» через образи Якіма Сомка - освіченого, державницьки мислячого козака, який прагне єдності та Івана Брюховецького, демагога, який використовує «чернь» і її стихійну жагу до необмеженої волі,

ілюструє те, що Костомаров позначив як проблему «особистого начала»: любов до свободи виявилася сильнішою за прагнення до міцної держави.

Уста Сомка промовляють про ідеал державницького Козака, що прагне порядку: «Зложити до купи обидва береги Дніпрові, щоб і старшина, і чернь були одно», але його благородний ідеал гине під натиском некерованої «чорної ради» — символу анархічної волі мас. Натомість, демагог Брюховецький, апелюючи до найнижчого архетипу необмеженої свободи і жаги до матеріальних благ, заявляє: «Брюховецький — той справді теє, що й ми» [5], чим викликає руйнівний хаос.

Натомість, російський герой, відомий як богатир чи служивий чоловік, є прямим психологічним наслідком домінанти «громадного начала». Його героїзм нерозривно пов'язаний зі службою центральній владі - царю чи князю - і захистом державних кордонів та інтересів. Місія богатиря, до прикладу, Іллі Муромця, полягає в забезпеченні величі та безпеки Московії. Його індивідуальна воля підпорядкована державній місії. Цей принцип підпорядкування особистості державному апарату був ключовим для формування суспільства. Микола Костомаров описуючи цю соціальну структуру та її психологічні наслідки писав: «Великорус любить державу, любить бути керованим, любить покорятися єдиній волі» [3].

Психологічно це створює архетип лояльності та беззаперечного виконання наказу. М. Костомаров бачив, що ця система тотального підпорядкування призвела до утиску індивідуальної свободи на користь державного порядку: «...на Сході, навпаки, особиста свобода звужувалась і, нарешті, знищилася» [3].

Епос (билини) слугує головним сховищем цього архетипу, фокусуючись на колективних загрозах та героїчному захисті столиці, підкреслюючи важливість державного єднання навколо центру. Як відзначав Я. Козачок, ці історично сформовані відмінності у психологічному та фольклорному матеріалі стали основою для визначення етногенних рис [4]. Тобто, якщо український герой втілював волю, то російський — державну повинність.

Таким чином, архетипна різниця є не лише історичною, але й психологічною. Якщо Український Герой воює за право бути вільним (індивідуальна свобода), то російський герой воює за обов'язок служити (державна місія). Ця дихотомія пояснює, чому у критичні моменти історії українці схильні до самоорганізації та локального опору, тоді як російська свідомість очікує наказу з центру та діє в рамках жорсткої військової ієрархії.

Ця різниця в організації суспільного життя особливо яскраво проявляється в асоціаціях. Як зазначав В. Антонович, українська асоціація (чумацтво, рибальство, чабанство) вирізняється «малочисленністю і рівноправністю товаришів» [1].

Навіть там, «де треба голови або отамана», товариші «вибирають його і слухаються остільки, оскільки йому звірилися» [1]. При цьому винагородою за керівництво є «шана й повага і ніколи не більший пайок з заробітку» [1]. Це яскраво підтверджує ідеал громадської рівноправності та договірних форм

влади, який, на думку В. Антоновича, вбачається у «стародавнім вічі, в козацькій раді, в Запоріжжі» [1].

На противагу цьому, російський «большак» (голова асоціації) «єднається сам за всі і сам порядкує... Од роботи сам ухиляється, зіставляючи собі тільки право указчика... За комісію, за привід і догляд йому відділяється найбільший пайок з заробітку» [1]. Це підкреслює глибоко вкорінену вертикаль і патерналізм. Такі політичні ідеали, як стверджує В. Антонович, і є ключем: «Великоруси охочі слухати тільки авторитету і слухати абсолютно, безперечно...», натомість, русини мають інший ідеал — це «правда, правдивість, громадська рівноправність» [1].

Психологічним наслідком домінування «особистого начала» є те, що українець виявляється більш емоційним, індивідуалістичним і значно менш схильним до ідеї «великої імперії», ніж росіянин. Його фокус зосереджений на своїй землі, своїй хаті та своїй спільноті, а не на державі як абстрактному, самоцінному ідолі, що є прямим конфліктом з «громадним началом» росіян.

Глибинний фокус українця на «своїй хаті та своїй спільноті» як прояв «особистого начала» веде до розкриття ще одного важливого культурного чинника відмінності, пов'язаного зі ставленням до простору (території) та способом господарювання. Відмінності в географічному розташуванні та історичних способах господарювання створили діаметрально протилежні культурні архетипи, які тісно пов'язані з «особистим» та «громадним» началами.

Психологічним наслідком домінування «особистого начала» є глибоко вкорінений культ осілості та локальності. Український ідеал пов'язаний не з абстрактною «імперією», а з конкретним, обжитим і освяченим простором. Це виявляється у високій цінності землі – рідна земля, хати - *моя хата*, садиби - *обійстя*, що є сакральними поняттями. Історично українці вели інтенсивне землеробство, що підтримувало індивідуальну відповідальність та особисту ініціативу. Таким чином, український архетип культивує внутрішній розвиток, якість обробітку і захист конкретного, освоєного локального світу. Так, Дмитро Чижевський у своїй праці «Нариси з історії філософії на Україні» зазначав про те, що характерною рисою українського світогляду є його емоційність і любов до конкретної, відчутної реальності, до «своєї» землі», що підтверджує пріоритет локального над абстрактним [7].

У росіян домінанта «громадного начала» та орієнтація на збереження централізованої держави призвели до формування культу територіальної експансії та абстрактного, необмеженого простору. Для росіян важливішою є абстрактна величина держави та її безмежні кордони. У менш родючих північних ґрунтах переважало екстенсивне господарювання та роль общини, що обмежувало індивідуальну свободу.

Висновки з проведеного дослідження та перспективи подальших розвідок. Таким чином, проведений порівняльний історико-психологічний аналіз переконливо доводить, що фундаментальна дихотомія між українською та

російською ідентичностями, вперше чітко артикульована Миколою Костомаровим як протистояння «особистого начала» та «громадного начала», не є історичним артефактом, а залишається ключовим цивілізаційним кодом, який визначає стратегічну поведінку обох націй. Українська ідентичність, сформована під домінантою індивідуальної волі, культу осілості та захисту конкретної, обжитої землі, тяжіє до децентралізації, договірних форм влади та архетипу Козака-бунтаря. Це пояснює високу схильність українського суспільства до горизонтальної самоорганізації та непокори перед автократією, що найяскравіше проявилось у феномені волонтерства та Сили територіальної оборони Збройних Сил України під час сучасної російсько-української війни. Водночас, ця історична тяга до нестримної волі обумовлює певні історичні труднощі у творенні стійкої централізованої державної дисципліни. На противагу цьому, російська ідентичність, сформована під домінантою «громадного начала», культивує сакралізацію центральної влади, підпорядкування індивіда інтересам абстрактної держави та експансію безмежного простору. Це створює архетип богатиря-служивого та призводить до психологічної готовності до беззаперечного виконання наказу, що пояснює тотальне підкорення вертикалі та імперський характер агресії. Зіткнення цих кодів простежується навіть на рівні етичних критеріїв. Як впливає з аналізу В. Антоновича, етичним критерієм для українця-русина є справедливість і правда: «Українець-русин вважає за етичне все те, що справедливо» [1]. Натомість, для великоруса виступним етичним пунктом є сила, він «поперед усього звертає увагу на те, чи факт дужий, чи не дужий» [1].

Отже, сучасна російсько-українська війна є прямим зіткненням цих глибинних архетипів - цінностей свободи та конкретної реальності - український модерн, проти цінностей покори та імперської міфології - російська архаїка. Український опір, що ґрунтується на архетипі «особистого начала», є екзистенційною боротьбою за індивідуальну суб'єктність та право на власний простір, яка фундаментально протистоїть прагненню домінування та поглинання з боку «громадного начала». Глибоке пізнання цих структурних елементів ідентичності є стратегічною необхідністю для гарантування національної стійкості, консолідації та деміфологізації інструментів ідеологічної експансії.

Перспективи подальших розвідок мають бути сфокусовані на емпіричному аналізі проявів сформованих архетипів у сучасних умовах, що є ключем до зміцнення національної стійкості.

Література

1. Антонович В. Три національні типи народні URL. <http://litopys.org.ua/anton/ant03.htm>
2. Забужко О. С. Notre Dame d'Ukraine: українка в конфлікті міфологій. Київ: Факт, 2007. 640 с.
3. Костомаров М. Дві руські народності. URL. <http://litopys.org.ua/kostomar/kos38.htm>
4. Козачок Я. Українська ідея з вузької стежки на широку дорогу. К., 2004. – 352 с.
5. Куліш П. Чорна рада. URL. <https://uabook.com.ua/book/chorna-rada/>

6. Липинський В. Листи до братів-хліборобів. Про ідею і організацію українського монархізму. URL. <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/3615/file.pdf>
7. Чижевський, Д. І. Нариси з історії філософії на Україні. URL. <http://litopys.org.ua/chyph/chyph.htm>

References

1. Antonovych, V. Try natsionalni typy narodni [Three National Folk Types]. Litopys.org.ua. Retrieved from <http://litopys.org.ua/anton/ant03.htm> [in Ukrainian].
2. Zabuzhko, O. S. (2007). *Notre Dame d'Ukraine: ukrainka v konflikti mifolohii* [Notre Dame d'Ukraine: A Ukrainian Woman in the Conflict of Mythologies]. Kyiv: Fakt. 640 p. [in Ukrainian].
3. Kostomarov, M. (n.d.). *Dvi ruski narodnosti* [Two Russian Nationalities]. Litopys.org.ua. Retrieved from <http://litopys.org.ua/kostomar/kos38.htm> [in Ukrainian].
4. Kozachok, Ya. (2004). *Ukrainska ideia z vuzkoi stezhky na shyroku dorohu* [Ukrainian Idea from a Narrow Path to a Wide Road]. Kyiv. 352 p. [in Ukrainian].
5. Kulish, P. (n.d.). *Chorna rada* [Black Council]. Uabook.com.ua. Retrieved from <https://uabook.com.ua/book/chorna-rada/> [in Ukrainian].
6. Lypynskyi, V. (n.d.). *Lysty do brativ-khliborobiv. Pro ideiu i orhanizatsiiu ukrainskoho monarkhizmu* [Letters to Brother Farmers. On the Idea and Organization of Ukrainian Monarchism]. Diasporiana: elektronna biblioteka. Retrieved from <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/3615/file.pdf> [in Ukrainian].
7. Chyzhevskyi, D. I. (n.d.). *Narysy z istorii filosofii na Ukraini* [Essays on the History of Philosophy in Ukraine]. Litopys.org.ua. Retrieved from <http://litopys.org.ua/chyph/chyph.htm> [in Ukrainian].

